

ایجاد تغییر در باور حکومت، مطبوعات و مردم از یکدیگر؛ یک ضرورت جدی

■ دکتر محسنیان‌راد: اگر رابطه مردم با دولت، یک‌سویه باشد مردم به منزله مسافران و دولت در نقش راننده وسیله نقلیه است و مسافران، اختیار انتخاب مسیر را ندارند.

مطبوعات است و از این طریق، نظرهای خود را اعلام می‌نمایند. به این ترتیب، مردم با نوشتن در مطبوعات، می‌توانند مراقب لغزش دولت باشند. باید گفت که اگر در حکومتی، از مطبوعات به عنوان ابزار تبلیغ استفاده شود یک ارتباط یک‌سویه ایجاد خواهد شد. در این وضعیت، در ظاهر مردم مطیع هستند، ولی اگر مطبوعات، نقش خود را داشته باشند می‌توانند همچون یک دماسنج، حرارت جامعه را منعکس کنند.

وی با اشاره به اینکه بخش عمده‌ای از تاریخ مطبوعات ایران، حاکی از سنطه استبداد است اضافه کرد که: مهمترین وظیفه ما، شناخت هنجارها و ریشه‌یابی برای شناخت راههای رهایی از این وضعیت است. باید، باور دولتمردان از مطبوعات، مطبوعات از خود و مردم از مطبوعات تغییر پیدا کنند. رهایی از هنجارهای به‌جا مانده از استبداد، یک سعه‌صدر و توان تن دادن به درمان می‌خواهد که جامعه امروز، آماده و نیازمند آن است.

مطبوعات؛ تابع قدرت خرید مردم

هادی خانیکی، مدرس و محقق ارتباطات، در اولین روز سمینار «مردم و مطبوعات»، به بررسی وضعیت «مطبوعات در جهان سوم» پرداخت.

وی مطبوعات جهان سوم را به عنوان پدیده‌ای از تمدن جدید تلقی کرد و گفت: مطبوعات باید عوارض، مشکلات و پیامدهای دوران گذار را تحمل کنند. ناهمزمانی توسعه مطبوعات جهان سوم با بخشهای دیگر ارتباطی موجب آن شده است که مطبوعات در مواجهه با پیشرفت الکترونیک توان زیادی برای متناسب کردن خود نداشته باشند. وانگهی، برتری فرهنگ شفاهی، می‌تواند فعالیت مطبوعات را محدودتر کند.

عارضه دوم مطبوعات، این است که شکل‌هایی از وضعیت قدیم رسانه‌ای را دارند، ولی نمی‌توانند بین فرهنگ گذشته و جدید ارتباط برقرار نمایند. جوامع پیشرفته - به دلیل فرصتی که داشته‌اند - عوارض کمتری را شاهد بوده‌اند، ولی مطبوعاتی که توانسته‌اند ارتباط نزدیکی با مخاطبین داشته باشند توفیق بیشتری داشته‌اند.

سقوط روابط حکومتها با مردم پرداخته است. او، سه‌عامل را در این رابطه مهم می‌داند:

۱. تأثیر حکومت بر ترقی و یا تنزل وضعیت مردم؛
 ۲. خودکامگی یا آزادمنشی حکومت؛
 ۳. تعالی یا انحطاط اخلاقی.
- ابن‌خلدون، توانمندی حکومت را ناشی از انسجام ملت دانسته و می‌گوید حکومت متعلق به مردم است.

حکومت آرمانی؟

«چه حکومتی را می‌توان حکومت آرمانی نامید؟» دکتر محسنیان‌راد، این پرسش را سرمنشأ بروز اختلافات در میان فلاسفه ذکر نمود و گفت: منتسکیو، حکومت پارلمانی را خوب می‌داند. روسو می‌گوید عقیده هرکس برای خودش مهم است. مارکس می‌گوید باید پرولتاریا را مسلط کرد. در ماده ۱۹ اعلامیه حقوق بشر نیز آمده است که: هرکس، حق ابراز عقیده خود را دارد.

وی اضافه کرد که: انسان غربی، چنان در مسیر سیل اطلاعات قرار گرفته است که نمی‌داند چه کسی راست می‌گوید. انسان بلوک شرق نیز می‌داند چه کسی دروغ می‌گوید، ولی نمی‌داند چه کسی راست می‌گوید. هزاران سال است که مردم به دنبال حکومت آرمانی هستند. ولی این اتفاق نظر وجود دارد که حکومت دیکتاتوری آفت بشر است.

مطبوعات، تجلی رابطه حکومت با مردم

دکتر محسنیان‌راد با توجه به اینکه مطبوعات می‌توانند تجلی رابطه حکومت با مردم باشند، گفت: در کشورهای سرمایه‌داری، طبقات مردم کمتر به نمایندگی مجلس و قضاوت می‌روند و تنها امکان آنها، استفاده از

در دومین روز سمینار «مردم و مطبوعات»، دکتر مهدی محسنیان‌راد، استاد و محقق علوم ارتباطات، «رابطه حکومت و مردم، مطبوعات و مردم و دولت و مطبوعات در ایران» را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد.

دکتر محسنیان‌راد، در ابتدا به این نکته اشاره کرد که کلمه «دولت» در زبان فارسی، به معنی مال و ثروت، بخت و اقبال و سلطنت و جمهوری به کار می‌رود.

وی، کمونیسم استالینی و یاسای چنگیزی را منبعث از «دولتمداری» دانست و گفت: اگر رابطه مردم با دولت، یک‌سویه باشد مردم به منزله مسافران و دولت، راننده وسیله نقلیه‌ای است که مسافران، اختیار انتخاب مسیر را ندارند.

وی سپس خصایص انواع حکومت را از دیدگاه افلاطون برشمرد و اظهار داشت: در مونارش یا «تک‌سالاری»، حکومت می‌تواند صالح و یا ناصالح باشد. در «آرستوکراسی»، حاکمان را آدمهایی شریفی می‌دانند. در «الیگارشی»، اقلیتی ثروتمند و اندک، حکومت را در دست دارد و در حکومت استبدادی، حکومت در دست شخص جباری است که جامعه تحت سلطه خود را به بیچارگی می‌کشانند. آخرین نوع حکومت در نظر افلاطون، حکومت دموکراسی یا مردم‌سالاری است. افلاطون حکومت آرای اکثریت توده‌ها را حکومت نادانان می‌شمرد و ارسطو، این حکومت را، حکومت فریب‌خوردگان می‌داند و می‌گوید شریف‌زادگان، بهتر می‌توانند ملت را به رفاه برسانند.

دکتر محسنیان‌راد، قدرتهای آرمانی را پیرو قوانین الهی و عدالت اجتماعی خواند و اظهار داشت که: چند سده قبل، ابن‌خلدون در جست‌وجوی حکومت آرمانی به‌ظهور و

عارضه سوم، توسعه نامتوازن مطبوعات جهان سوم است. فقدان پیوند بین آموزش و تکنیک، مشکل دیگر مطبوعات است. هنوز می‌گویند روزنامه‌نگاری را باید در دانشکده آموخت، یا در روزنامه و چاپخانه؟

بحران در مطبوعات جهان سوم

خانیکی افزود که: مجموعه این مسائل، در حقیقت نوعی بحران در مطبوعات جهان سوم به وجود آورده است که در نهایت مانع از ایفای نقش آنها به نحو مطلوب شده و موجب گردیده است که مطبوعات، به شکل نهادهای غیرمطبوعاتی درآیند. در حالی که در جوامع جدید، مطبوعات، می‌بایست در جای خود قرار بگیرند، نه اینکه به جای یک حزب و یا تشکیلات باشند. روزنامه‌الشعب، روزنامه پرنفوذ و مؤثر مصر، یکی از این نمونه‌هاست که در زمان «عبدالنصر» به یک ارگان مبدل شد.

نقشهای جایگزینی مطبوعات

وی در مورد نقشهای جایگزینی مطبوعات در تحولات جهانی اظهار داشت: پدیده مطبوعات در اروپای شرقی، جهان سوم را به این فکر واداشته است که آیا مطبوعات، نقش مطبوعات را ایفا می‌کنند و یا نهاد جدیدی برای تحولات و تحرکات سیاسی و فرهنگی هستند؟ آیا رسانه‌ها در جهان سوم، می‌توانند همان نقشهای گذشته را داشته باشند و یا باید ترکیبی از این نقشها باشند؟ و آیا از هم گسیختگی مطبوعات موجب نمی‌شود که برخی از نقشها پررنگ‌تر شوند؟

به نظر می‌رسد که این از هم گسیختگی، جهان سوم را با مشکل روبه‌رو کرده است و مطبوعات با تابع سلیقه‌های خوانندگان می‌شوند و یا افکار و عقاید را به صورتی بی‌روح عرضه می‌کنند.

نقش مطبوعات در توسعه ملی

هادی خانیکی در خصوص نقش مطبوعات در توسعه ملی گفت: توسعه ملی می‌تواند درون‌زا باشد که متکی بر نیازهای بومی باشد و نه خواسته‌های متجددانه.

وی افزود: مطبوعات، باید کارایی و یکپارچگی اجتماعی را تقویت نمایند و بین گذشته، حال و آینده و بین پاره‌فرهنگها ارتباط برقرار کنند.

وی در پایان نظرهای خود را در مورد

انتظارات مردم از مطبوعات، لزوم تماس مستقیم مطبوعات با مردم، برقراری ارتباط بین فرهنگ کلاسیک و فرهنگ نخبگان توسط مطبوعات، توضیح داد و با تأکید بر اینکه مطبوعات، تابع قدرت خرید مردم هستند گفت: براساس تحقیقی که انجام شده است،

یک کارگر آمریکایی، با مزدی که در ازای یک ساعت کار می‌گیرد می‌تواند ۲۰ روزنامه پنجاه صفحه‌ای بخرد، ولی یک ساعت حقوق یک کارگر اندونزیایی، فقط برای خرید ۷ روزنامه چهار صفحه‌ای کفایت می‌کند.

روزنامه‌نگاران خارجی و جشنواره

■ پروفیسور صدیقی از پاکستان: امیدوارم که جشنواره مطبوعات، در سایر کشورهای اسلامی نیز برپا شود تا از این طریق، همکاری بیشتری بین ملت‌های مسلمان به وجود بیاید.

■ رضوی از هند: جشنواره مطبوعات، نشان‌دهنده رستاخیزی است که در مطبوعات ایران به وقوع پیوسته است.

■ پروفیسور حجازی از پاکستان: علی‌رغم اینکه مطبوعات پاکستان، بسیار قوی هستند ولی باید بگویم که تاکنون، چنین جشنواره‌ای در پاکستان برگزار نکرده‌ایم.

اوزکان نویسنده روزنامه وقت و معاون شهردار آنکارا، علی‌الکرم مدیر رادیوی عربی سوریه، ارشاد احمد حقانی مسؤول روزنامه جنگ پاکستان، پروفیسور مسکین حجازی رییس بخش رسانه‌های جمعی دانشگاه پنجاب، پروفیسور ظهیر احمد صدیقی استاد فارسی و سردبیر مجله‌های ایران‌شناسی و کاوش پاکستان و نذراالاسلام سردبیر روزنامه نوای وقت پاکستان، میهمانان خارجی این میزگرد

در میزگرد بررسی و آشنایی با مطبوعات خارجی، میهمانان خارجی دومین جشنواره مطبوعات، حاضران را با وضعیت مطبوعات کشورهای خود آشنا ساختند.

سیداعجاز حسین رضوی مدیر مسؤول و سردبیر روزنامه میددی هند، عبدالغفور نویسنده و محقق هندی، محمدعلی‌بکی رییس اتحادیه خبرنگاران و رسانه‌های جمعی لبنان، یاشار کاپلان نویسنده و محقق ترکیه، عبدالقادر

آموزش در کنار جشنواره

مقطع دیپلم متوسطه، فارغ‌التحصیل گشته و با مشغول به تحصیل بوده‌اند. معیار این گزینش علی‌رغم داشتن مدرک تحصیلی دیپلم، تجربه کاری و حرفه‌ای چندساله آنها در مطبوعات و روابط عمومی‌ها بود.

در میان این تعداد، ۵۶ نفر شاغل روابط عمومی و دست‌اندرکار مطبوعات (۷۶٪) و یا به عبارتی دیگر حرفه‌ای بوده و تنها ۱۸ نفر (۲۴٪) را داوطلبان آزاد و یا غیرحرفه‌ای تشکیل می‌دادند.

در این کلاسها درس خبرنگاری برای مطبوعات، اصول گزارش‌نویسی، تکنیکهای مصاحبه مطبوعاتی، درست‌نویسی در مطبوعات، ویراستاری و مدیریت اخبار توسط مدرسان مرکزگسترش آموزش رسانه‌ها تدریس شد.

همزمان با برگزاری دومین جشنواره مطبوعات، مرکزگسترش آموزش رسانه‌ها به‌منظور وسعت بخشیدن به اطلاعات و توانایی کاری روزنامه‌نگاران، دانشجویان و فارغ‌التحصیلان رشته ارتباطات، اقدام به تشکیل یک دوره کلاس فشرده در محل برگزاری جشنواره مطبوعات کرد.

در این کلاسها که از ۶ تا ۱۲ اردیبهشت تشکیل شد، ۷۴ نفر از بین ۱۵۰ داوطلب نام‌نویسی و گزینش شدند. بنا به اعلام مسؤول آموزش این دوره، سعی بر آن بوده است تا کسانی به این کلاسها راه یابند که از نظر شرایط کاری و حرفه‌ای نیاز بیشتری به آموزش داشته باشند و از سوی دیگر از سطح تحصیلات بالاتری نیز برخوردار باشند. لذا از ۷۴ شرکت‌کننده، ۱ نفر در مقطع دکترا، ۷ نفر در مقطع کارشناسی ارشد، ۴۷ نفر در مقطع کارشناسی، ۷ نفر در مقطع کاردانی و ۱۲ نفر در

وجود دارد تعداد نشریه‌ها بسیار بیش از این است.

پروفسور حجازی در پایان گفت: علی‌رغم اینکه مطبوعات پاکستان، بسیار قوی هستند ولی باید بگویم که تاکنون، چنین جشنواره‌ای در پاکستان برگزار نکرده‌ایم.

برگزاری جشنواره مطبوعات در کشورهای اسلامی

پروفسور صدیقی نیز اظهار امیدواری کرد که جشنواره مطبوعات، در سایر کشورهای اسلامی نیز برپا شود تا از این طریق، همکاری بیشتری بین ملت‌های مسلمان به‌وجود بیاید. ■

۱۷۸۰ منتشر گردید و در طول این مدت، با مبارزات پیگیر، مطبوعات‌ها، توانستند براستعمار انگلیس غلبه کنند.

براساس آخرین آمار و تحقیق انجام شده، بیش از ۵۰۰۰ عنوان نشریه در پاکستان منتشر می‌شود که ۹۰ درصد آنها اردو زبان هستند. علاوه بر آن، روزنامه‌های معتبری به زبان انگلیسی و زبانهای منطقه‌ای وجود دارد.

وی اضافه کرد: در این آمار، نشریه‌هایی که توسط دانشگاهها منتشر می‌شوند منظور نگردیده است. به عنوان مثال، ۲۲ نشریه در دانشگاه لاهور منتشر می‌شود و با توجه به اینکه، بیش از یک‌صد دانشگاه در پاکستان

بودند که به پرسشهای حاضران پاسخ گفتند. یکی از حاضران، خواستار اعلام‌نظر میهمانان خارجی درباره مطبوعات ایران، جشنواره و مقایسه جایگاه مطبوعات در ایران و این کشورها شد.

۴۰ هزار نشریه در هند

سیدعجاز حسین رضوی در این مورد گفت: هم‌اکنون، نزدیک به ۴۰ هزار عنوان نشریه در هند منتشر می‌شود که برخی از آنها، تا یک میلیون نسخه تیراژ دارند. مطبوعات در هند، ارزانند و حق‌اشتراک سالانه برخی از آنها، فقط ۱/۵ دلار است. وی اضافه کرد: مطبوعات هند، از جهت زمینه‌های موضوعی، نشریه‌های اعتقادی، راست‌وچپ مشابه آمریکا است.

به عقیده وی جشنواره مطبوعات، نشان دهنده رستاخیزی است که در مطبوعات ایران به‌وقوع پیوسته است و نشان می‌دهد که برخلاف گذشته، مطبوعات ایران از تنوع مطلوبی برخوردار شده‌اند.

تنوع در جشنواره مطبوعات

علی‌عبدالکریم، شاعر و مدیر رادیوی عربی سوریه، با اشاره به تنوع فراوان نشریات در جشنواره مطبوعات، این جشنواره را، زمینه‌ای برای جشنهای بزرگتر و متنوع‌تر دانست و پیشنهاد کرد که نمایندگان رسانه‌های جمعی دنیا نیز حتی اگر موضع هماهنگی با ایران نداشته باشند، بهتر است در این جشنواره شرکت کنند و زمینه‌ای برای بحث و تبادل‌نظر به‌وجود آورند.

وی با اشاره به تأثیر وجود چنین جشنواره‌هایی در زمینه‌های فرهنگی، هنری و سیاسی گفت: ایران می‌تواند نقش مهمی در این زمینه ایفا کند و با فرهنگ غنی و اسلامی خود نقش هدایتگری داشته باشد.

گسترش چشمگیر مطبوعات

پروفسور مسکین حجازی، با اشاره به گسترش چشمگیر مطبوعات در ایران براساس تحقیقات انجام شده، گفت: فعالیتهای مطبوعاتی در رژیم شاه، محدود به دو روزنامه فعال کشور می‌شد، ولی گسترش چشمگیر مطبوعات ایران، بسیار راضی‌کننده است. وی با اظهار امیدواری به حل مشکل کاغذ مطبوعات ایران، در خصوص مطبوعات پاکستان گفت: اولین روزنامه این کشور در سال